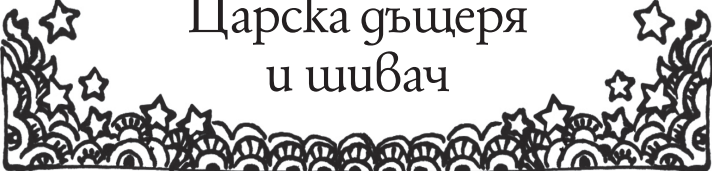

Царска дъщеря и шивач

Един цар си имал дъщеря. Тя била колкото хубава, толкова и горделива. Била много смела, от мъжете била по юнак, но колкото и да я карал баща ѝ да се ожени, тя все не искала. А защо било всичко това? Защото княгинята била обикнала един царски син в далечна земя, а той бил решил да се не жени, докато не умре баща му и той не стане цар. Един магьосник му бил предрекъл, че ако се ожени, додето е жив баща му, голяма злочестина ще го слети, затова князът не бързал да се жени. А момата не щяла друго. Но тя била горда и не искала да каже на баща си защо не ще да се ожени.

Царят – бащата на момата – бил много любопитен. Той всеки ден правел на дъщеря си нови обувки, а тя през нощта ги скъсвала. И той искал да узнае къде скита нощем дъщеря му, та къса толкова бързо обувките. Питал я веднъж, питал я дважд, но тя, каквато била вироглава, думица му не казвала. Най-сетне, за да узнае къде ходи княгинята нощем, той обявил на всички момци по царството, че който улови след мръкване дъщеря му във двореца или му каже къде ходи тя нощем, ще му я даде за жена. Но ако не може да я улови, нито да узнае къде ходи – ще го убие. Мнозина се изредили да вардят дъщеря му: чакали я – кой пред вратите на двореца, кой пред вратите на стаята ѝ, но тя ги омайвала с нещо и те заспивали, а момата си ходела където знае; на сутринта царят погубвал пазача. Тъй загинали много хора, без да успее някой да я хване.

Имало в тоя град един шивач. И той чул, че царят е готов да даде дъщеря си на оногова, който успее да я залови нощем, когато скита въвн от двореца. Шивачът си рекъл: „Толкова хора е погубил царят, но те са били, види се, без очи. И аз ще се опитам, та или да стана царски зет, или да ми вземат главата“.

Шивачът бил голям бързоходец и много сръчен момък. Явил се в двореца и казал на царя, че иска да дебне през нощта дъщеря му. Царят му се изсмял. И той бил горделив като дъщеря си.

– Как може – рекъл му той – шивач да пази царска дъщеря! Толкова князе и благородници загинаха, та ти ще я опазиш! Но щом не ти е мила главата – върви я пази! От два-три дена моите псета не са яли човешко месо, защото никой не се е явил да следи княгинята. Нахрани ги утре ти!

Вечерта шивачът легнал на прага, отдето трябвало да мине княгинята, и за да го не омае с някаква приспивна миризма, завил си главата с кожена престилка. Щом се мръкнало, момата отворила вратата, прескочила прага и рекла на подбив:

– И тоя спи като другите. Дори си е завил с кожена престилка главата – да не би да се събуди, като скръцне вратата. Мнозина нахраниха бащините ми псета: добър господ и за тебе. Хайде сега спи и се не пробуждай до заранта!

И тя разляла над главата му едно стъкло с магьосана вода, от която човек заспивал като мъртъв, и бързо излязла из двореца. Момъкът се не омаял от миризмата на магьосаната вода, защото кожената престилка не пропускала никаква миризма, а додето княгинята му се подбивала, той измъкнал из пояса си ножици и с тях отрязал един къс от полите на момата. Щом чул, че тя хлопва вратата на двореца, веднага скочил и се затекъл подире ѝ. Тя вървяла много бързо, толкова бързо, че нищо не чувала след себе си, но шивачът бил по-бърз и от нея; той вървял все подире ѝ, като се мъчел тя да го не види.

Към полунощ стигнали до едно море. Там шивачът легнал на пясъка, за да го не съгледа момата, ако се

обърне. И тя наистина се обърнала – да види не я ли гони някой. Като не видяла никого, рекла:

– Толкова вечери се извързвам назад на това място, все никого не виждам. И утре царските псета ще се карат за кокал.

Като казала тия думи, тя си снела кърпата, с която си била пребрадила главата, пуснала я в морето и стъпила на нея. Забрадката се понесла като кораб по морето. Шивачът гледал, гледал, но нямало какво да направи, за да стигне момата. И той решил да я почака на брега. Но край морето се дигнал силен вятър, станало много студено, та шивачът тръгнал да се скрие някъде на завет. Стигнал до едно високо бърдо и там зачул гласове на хора, които се карат. Покачил се на бърдото и що да види: трима дяволи седнали да си делят печалбите! Делят ги, а не могат да ги разделят. Чак до бой дошло.

Шивачът извикал:

– Стойте, не се карайте! Аз ще ви разделя, само ми кажете какви неща имате за делба.

Един от дяволите му рекъл:

– Добре, ти ни раздели. Друго делихме, що делихме, останаха един фес, един топуз, един тас, едно сребърно решето и една златна ябълка. Раздели ни ги ти, да видим!

– Ще ви ги разделя – рекъл шивачът, – но по-напред ми кажете за що служат тия неща.

Дяволът му казал:

– Който има тази ябълка, той става силен колкото девет души. Тоя фес пък, ако го туриш на главата си, отведнъж ще станеш невидим. Стига да кажеш на тоя тас: „Хайде – пълни се!“ – и той ще почне да се пълни с жълтици чак додето речеш: „Стига!“. А това сребърно решето, ако стъпиш на него, ще те пренесе през морето по-бързо от кораб. Колкото пък за топуза, стига да му речеш: „Разбий тая планина!“ – и той ще я разбие.

– Добре – казал шивачът. – Сега ще ви ги поделя. Най-напред да видим кой ще вземе ябълката. Аз ще я търкулна от бърдото надолу, а който от вас я улови, негова ще бъде. Хайде сега: пригответе се!

И той търкулнал ябълката, но бърдото било толкова стръмно, че ябълката отскачала все по-надалек и по-надалек. Дяволите се спуснали подире ѝ да я гонят, а шивачът грабнал другите неща от дяволската плячка и побягнал към морето. Там той турил феса на главата си, пуснал решето и стъпил на него. Решето го пренесло за един миг чак на другия бряг. Тъкмо стигнал там, ето че се задала зад него и княгинята, която плувала със забрадката: тя още не била стигнала до брега. Шивачът взел решето и тръгнал подир момата. Вървели, вървели, стигнали до една гъста гора: гъста, гъста – и брадва я не сече. Шивачът откъснал един клон и ето че гората почнала да ечи. Шумът бил толкова голям, че момата не посмяла да мине през гората, докато не утихне екотът. Цял час чакала – и най-после гората стихнала. Княгинята почнала да се провира между стъблата, а шивачът – след нея. Минали гората, стигнали до двореца на оня царски син, при когото момата отивала всяка вечер, и влезли в чертозите.

Князът попитал царската дъщеря защо се е забавила толкова тая вечер. Тя му разказала за шивача, който я пазел: че ѝ се видял много смешен, та не могла да се сдържи да му се не присмее; па сетне, като стигнала до гората, нещо разклатило толкова силно клоните, че гората цял час ечала, а тя се бояла да мине, додето не стихне екотът. Шивачът седял при тях и чувал всичко, що си говорят, но те го не виждали: фесът го правел невидим.

Седнали да вечерят. Яли медени пити. Царският син взел една пита и я подал на княгинята, но шивачът я грабнал от ръката ѝ, та си я турил в пояса. Те помислили, че питата е паднала на пода; навели се да я дирят, но не успели да я намерят. Сетне почнали да пият ракия със златна чашка. Князът пийнал и подал на момата – и тя да пие, но шивачът грабнал чашата, разлял ракията по дрехата на княгинята, а чашата прибрал. Търсили чашата, чудили се къде може да е изчезнала, но не могли да я открият. Като видели, че чашата се не намира, продължили вечерята. Царският

син изял половин портокал, а другата половина дал на момата. Но шивачът грабнал и портокаловия резен и го скрил. И него търсили, и него не могли да намерят. Най-сетне почнали да пият вино. Пил князът, сипал в златна чаша вино и подал на княгинята да пие. Но ето че и винската чаша изчезнала: шивачът грабнал и нея. Пак почнали да търсят: тук – чаша, там – чаша, няма, та няма!

Царският син се разсърдил и рекъл:

– Тая вечер всичко върви наопаки: чашите се губят, портокаловият резен като че потъна в земята, медената пита изчезна. Ти си виновна, защото си се уплашила от екота на гората, та дойде късно. Утре вечер ела по-рано.

За да се развесели, княгинята извадила една златна ябълка и почнала да му я подхвърля, а той да я лови. Хвърлила веднъж-дваж, на третия път ябълката се търкулнала на пода. Шивачът я грабнал и прибрал. Колкото и да я търсили, не могли да я намерят. Княгинята се много нажалила, че ѝ се изгубила ябълката. За да я утеши, царският син извадил друга златна ябълка, още по-хубава, и те почнали да играят с нея. Но щом се търкулила под масата, и тази ябълка изчезнала: шивачът прибрал и нея.

Тогава момата се ядосала.

– Наистина проклета вечер! – казала тя. – Всичко върви на зло. Тая работа не е читава. Я по-скоро аз да си вървя вкъщи, че ме пазят: страх ме е да не би она да се е събудил и да ме улови, когато влизам в двореца.

И тя си тръгнала, а шивачът – след нея. Минали през гората, стигнали до морето. Тя пуснала кърпата, а той – решето; и сега той преплувал морето преди момата.

Бързо се затичал към двореца, стигнал там, снел феса и легнал на прага, като си завил главата с престилката, за да го не познае княгинята, че е ставал. Тя се прибрала чак на разсъмване в двореца, уплашена и забързана, но сърцето ѝ се отпуснало, като видяла шивача, легнал на прага. Дори я досмешало и тя рекла:

– Ох, глупчо, глупчо! И ти княгиня ще пазиш! Мнозина нахраниха бащините ми псета – и ти тая заран ще ги нахраниш.

Като рекла това, прескочила го и си влязла в стаята да спи.

На сутринта царят отишъл да види дали дъщеря му е скъсала и тая нощ облуката. Видял ги: и тая заран скъсани, както по-рано. А шивачът, уморен от толкова тичане през нощта, спял все още на прага. Царят гневно го сритал и му викнал:

– Хайде ставай, сънльо, че те чакат джелатите да ти вземат главата! Нали щеше уж да пазиш дъщеря ми да не излиза! А ти си спал цяла нощ като мъртъв... Ставай, че подир малко ще легнеш, та вече няма да станеш!

Шивачът станал и рекъл:

– Я по-добре, царю честити, стягай каквото трябва за сватба, защото аз улових дъщеря ти: ще ти кажа и де отива, и при кого отива, и какво прави там!

А момата чула това и веднага излязла из стаята си.

– Къде си ме хванал? – развикала се тя. – Аз не съм излизала от двореца навън. Хванал ме бил... Не го е срам да лъже!...

Тогава шивачът рекъл:

– Царю честити! Повикай тук свои хора да ви разкажа къде е била тая нощ княгинята.

Като се събрали царедворците, той разказал всичко: как го прескочила момата и му се подиграла, а той скришом ѝ отрязал къс от полата; при тия думи бръкнал в пояса си и извадил оттам отрязаното: премерили го на дрехата ѝ – и видели, че е наистина отрязано оттам. Сетне – как преплувала с кърпа морето, как стигнали и до гората, а гората заечала, когато той откъснал един клон: показал ѝ клона. После разказал как яли медени пити, бръкнал в пояса си, та извадил едната пита, която бил скрил.

– А помниш ли – запитал той момата, – когато царският син извади златна чаша да пиете с нея ракия? Помниш ли, че чашата се изгуби от ръцете ти? Аз ти я взех: ето я. А ето и винската чаша, ето и резена от

портокал, и двете златни ябълки, с които играхте: това са все белези, че съм бил с тебе тая нощ, макар че ти не можа да ме видиш и като дойде в двореца, помисли си, че цяла нощ съм спал, та пак ме подигра.

Всички, които се били събрали там, се уверили, че тоя момък е наистина бил с момата. А шивачът настоял пред царя да си изпълни обещанието: да му даде княгинята. И другите рекли, че шивачът има право, защото е хванал дъщерята. Но царят не искал и да допусне, че такова момче от долен род, бедно и просто, може да му бъде зет, затова решил да иска от него нещо невъзможно, та дано оня се откаже и да си отиде.

Срещу двореца, дето живеел царят, се издигала висока планина, която пречела на слънцето да огрява до пладне двореца. Царят се сетил какво да направи, за да прокуди тоя сватовник.

– Добре – казал му, – ти улови дъщеря ми. Но това не стига, за да ми бъдеш зет: трябва да си юнак и способен да вършиш работа, каквато не всеки може да свърши. Ето, да речем, там оная планина. Можеш ли да я разбиеш, та слънцето да грее в двореца ми от заран до вечер? Давам ти четирийсет дена срок – да свършиш тая работа. Наемаш ли се?

– Наемам се – отвърнал момъкът.

– Я си помисли добре! – казал му царят. – Цяла планина да разбиеш за четирийсет дена: това не е шега!

– То си е моя работа – рекъл шивачът. – И два пъти по-голяма да е, пак ще я разбия. И то не за четирийсет дена, не за двацет, не и за десет дори, а само за една нощ я разбивам.

Царят се ядосал на тая самоувереност и рекъл троснато:

– Хубаво мисли, момче! Ако я не разбиеш, ще ти взема главата.

– Взemi я! – отвърнал шивачът.

И той излязъл от двореца. Но не отишъл да разбива планината, а почнал да се разхожда из града. Минал ден, минали два, минали десет дена. Той все си ходи насам-натam. Царят помислил, че лекоумният

шивач се е вече отказал от облога. Като останали още десет дена до срока, той пратил да го повикат в двореца и му рекъл:

– Млад и глупав ми се виждаш ти, момко, та те съжалих. Прощавам ти живота: няма да ти вземам главата, само се махни по-скоро от царството ми или пък престани да бълнуваш за дъщеря ми. Я си вземи иглата и ножиците, па си гледай занаята!

Но шивачът рекъл:

– Де се е чуло и видяло – цар да се отмята от думата си? Не, царю честити, не ме жали! Аз ще разбия планината, а ти готви дъщеря си за сватба.

И пак тръгнал по града. Когато останали само три дена, царят отново повикал момъка, защото се уплашил, че може наистина да разбие планината и да се ожени за дъщеря му. А никак му се не щяло да влезе в двореца му такъв прост и от долно потекло зет. Той дори обещал да му даде една кесия жълтици, само да се махне от града.

– Не може, царю честити – рекло момчето. – Какво ще си кажат хората за такъв цар, който се отказва от думата си? Аз ще разбия планината.

– Как ще я разбиеш? Толкова дни минаха, ти ходи нагоре-надолу, а сега останаха три дена; мигар за три дена ще я разбиеш?

– Не за три дена, а само за една нощ ще я разбия – казал шивачът. – Ти не бери грижа: то си е моя работа! Стягай се за сватба!

И пак излязъл по града. На третия ден вечерта той застанал в полите на планината, извадил топуза, ударил с него една канара и рекъл:

– Хайде сега удрай, додето сринеш цялата планина! Утре заран да няма нищо от нея!

Топузът почнал да бие канарите с такава сила, че никой не можал през нощта да мигне в града и в двореца. Едва на разсъмване царят заспал и като се събудил, видял, че в чертога му грее слънце.

„Колко късно съм станал тая заран! – казал си той. – Сега вече трябва да е пладне, защото чак на пладне слънцето огрява тази стая“.

Но като излязъл навън, видял, че срещу двореца няма никаква планина, а слънцето току-що се подава зад равнината. Той се много почудил как може цяла планина да се срине за една нощ, но се и много ядосал, че ще трябва да даде дъщеря си на шивача. А момъкът дошъл при него и засмяно му казал:

– Добро утро, царю честити! Хайде да стягаме сватба: сринах планината.

Царят се престорил на много доволен и за да се отърве от сватовника, рекъл му:

– Това хубаво, момко. Бива те и на бързина, и на сила. Но туй не стига, за да станеш царски зет. Утре аз като умра и ти ми вземеш престола, ще трябва сума войска да храниш, обличаш и поддържаш. Да видим бива ли те и за това! Опитай се три месеца да храниш войската, да я обличаш, да купуваш за конете зоб, а на войници и стражари оръжие, да им плащаш и даваш всичко, каквото потръбва: ако можеш да вършиш всичко това, ще ти дам момата.

– Добре – казал шивачът. – Не три месеца, а три години ще ти храня войската. Ти бъди спокоен: моя ще е грижата. Само ми дай една стая в двореца, па макар при слугите някъде – там да живея.

Царят му определил една проста стая, дето нямало дори одър, та момъкът трябвало да спи на дъските, но той не рекъл нищо. Влязъл вътре, заключил се и взел таса. Казал му: „Хайде, пълни се!“ . И тасът почнал да се пълни с жълтици: те извирали отневиделица из него, сякаш блика буйна вода от извор. Напълнила се стаята догоре. Тогава шивачът казал: „Стига!“ – и скрил таса. Сетне момъкът почнал да изнася жълтици с торби и да купува всичко, що е потребно за войската: дрехи, храна, оръжие, зоб за конете. На войската давали най-отбрани ястия, най-хубава премяна, оръжие, украсено със злато и сребро, а конете зобили с едра леблебия и поили с вино. Колкото пък за възнаграждението, момъкът им плащал десеторно повече от царя. Всички се чудели отде се взема това злато. Изтекли трите уречени месеца, а храна, дрехи и оръжие останало още за цяла година в складовете.

И сега царят се престорил на доволен, ала пак рекъл на момчето:

– И това много добре, синко. Но за царски зет е потребно богатство да имаш, а не само войска да храниш. Аз съм цар, голяма сватба ще дигам, та ми трябва пари. Я натовари девет мулета с жълтици, па ще ти дам дъщеря си!

– Добре – казал шивачът. – Прати утре девет мулета и двама души с торби – да ти натоваря!

На другия ден хората с мулетата дошли. Момъкът напълнил с таса стаята, отключил на слугите и рекъл:

– Хайде сега, товарете и карайте към царската хазна.

Те товарили, товарили, додето могли да носят мулетата. И пак останала половината стая с жълтици.

– Вземете си сега и вие – кой колкото може да понесе – рекъл шивачът на слугите. – Вземете си, па споменавайте царския зет.

Царят нямало какво да прави: ще – не ще, оженил момъка за дъщеря си. И заживели много добре, в охолност, честито и весело. Но ето че наскоро умрял бащата на оня царски син, при когото отивала по-напред княгинята. Тя получила един ден известие по пратеник, че князът иска да се ожени за нея. Той не знаел, че тя е вече женена, защото мъж ѝ я не пускал да излиза нощем. Като се научила, че царският син е решил да се жени, не я сдържало вече в двореца. Но много ѝ се искало пък да узнае как мъж ѝ печели толкова пари. Питала го, разпитвала го, докато най-сетне разбрала за вълшебния тас, който се пълнел, стига човек да му рече: „Хайде, пълни се!“.

Щом научила това, тя издебнала миг, когато мъж ѝ бил по лов, откраднала таса и избягала при царския син.

Като узнал царят за бягството на дъщеря си, почнал да напада и кори зет си:

– Какъв мъж си ти – заругал го той, – да не можеш една жена да опазиш? Искам дъщеря си от тебе: скоро да ми я доведеш, че инак ще ти взема главата.

Момъкът не знаел какво да прави и къде да търси жена си. Тогава царят заповядал да го хвърлят в тъмни-

цата и пратил хора по цялото царство да намерят дъщеря му. Четирийсет дена лежал зет му в тъмницата. През това време никой не можал да намери следите на избягалата. Цялото царство пребродили, никъде не я намерили. Царят решил да погуби зетя си, защото мислел, че тя е избягала от него, като се е срамувала да бъде жена на шивач. Но и на нея бил много разгневен и се заканвал да я набие хубаво, ако я намери.

Когато извели затворника пред джелатите, той се помолил на царя да го пусне само за три дена вън от царството, за да доведе жена си.

– Ако се вrechеш да я намериш – рекъл му царят, – не три, девет дена ти давам. Върви, търси я!

Тогава момъкът си турнал феса, взел решетото и топуза – и тръгнал към морето. Той се бил досетил, че ще намери жена си при царския син. Стигнал до морския бряг, пуснал решетото, минал морето и гората. Когато влязъл в двореца, наистина намерил там жена си и младия цар. Тогава шивачът рекъл на топуза: „Удряй!“ – и посочил с ръка мъжа. Топузът удрял, удрял, додето пребил царя. Княгинята се много изплашила, като видяла, че царят паднал убит, тя разбрала, че шивачът е някъде наблизо. По едно време се чул отново глас: „Удряй, но по-полека!“. И топузът почнал да бие невярната жена. Тя викала, плакала, дърпала се, но усетила, че я държи някаква невидима силна ръка и я тегли към вратата, а топузът я бие по гърба. Тъй шивачът я откарал в бащиния ѝ дворец.

– Ето ти, царю честити, дъщерята: питай я де е била и какво е правила тия четирийсет дена.

Баща ѝ я набил хубаво, както се бие дете, и ѝ казал:

– Добре си събирай ума в главата, че ако избягаш втори път, намери ли те мъж ти, давам му право да те пребие с тоя топуз, дето го държи в ръката си. Хубаво помни това!

Оттогава княгинята поумняла и се привързала към мъжа си. Тя вече не бягала. Когато баща ѝ умрял, шивачът станал цар.